

УДК 355.02

О.М. Семененко¹, д.військ.н., с.н.с.**Р.О. Пекуляк**¹**Р.Л. Легкоход**²**В.Л. Коверга**³**Л.М. Семененко**³¹Центральний науково-дослідний інститут Збройних Сил України, м. Київ²Військова академія (м. Одеса), Україна³Національний університет оборони України ім. Івана Черняховського, м. Київ

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ ТА ЗАГАЛЬНА СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА МЕТОДИКИ ВОЄННО-ЕКОНОМІЧНОГО ОБГРУНТУВАННЯ ЗАХОДІВ БОЙОВОЇ ПІДГОТОВКИ В ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

У статті розкриті основні проблемні питання функціонування системи планування бойової підготовки в Збройних Силах України та запропоновано загальну структурно-логічну схему побудови методики воєнно-економічного обґрунтування заходів бойової підготовки, яка дозволить удосконалити існуючу систему формування планів підготовки Збройних Сил України за напрямом «Бойова підготовка».

Ключові слова: заходи бойової підготовки; фінансові ресурси; воєнно-економічне обґрунтування.

Зміни характеру сучасних воєнних конфліктів, зміни діапазону та змісту завдань, до виконання яких залучаються з'єднання (частини, підрозділи) Збройних Сил (ЗС) України, збільшення зовнішніх загроз вимагають комплексного вдосконалення системи підготовки та концептуального визначення єдиних підходів до її організації. Сьогодні, з метою приведення структури та складових підготовки ЗС України у відповідність до вимог ведення сучасної збройної боротьби одним з основних напрямків удосконалення існуючої системи підготовки ЗС України визначено підвищення ефективності формування та виконання планів бойової підготовки з'єднань (частин, підрозділів) ЗС України.

Постановка проблеми

Процес планування підготовки ЗС України в цілому базується на показниках кількості виконаних заходів та повноти витрачання виділених коштів, але вона практично не містить інформації щодо досягнутого рівня готовності з'єднань (частин, підрозділів) ЗС України за результатами виконання зазначених в планах та програмах заходів підготовки. Це ускладнює процеси оцінювання ефективності виконання цих заходів та ефективності витрачання державних коштів на них. Тому на сучасному етапі удосконалення обґрунтованості планування заходів підготовки ЗС України є достатньо актуальним питанням сьогодення, особливо в складних сучасних умовах розвитку ЗС України.

Аналіз останніх досягнень і публікацій

Питанню вдосконалення існуючої системи підготовки ЗС України приділяється сьогодні значна увага [1–6]. Останнім часом, керівництвом ЗС України достатньо часто акцентується увага на необхідності удосконалення системи підготовки ЗС України як шляхом підвищення пріоритетності фінансування заходів підготовки в планах та програмах розвитку ЗС України, так і зміні підходів щодо оцінювання ефективності їх реалізації за звітній період. Аналіз звітності щодо виконання заходів планів бойової підготовки військ свідчить про наявність проблемних питань, які носять системний характер. Існуючі сьогодні форми звітності виконання планів бойової підготовки практично не містять інформації щодо показників рівня навченості особового складу частин та підрозділів ЗС України після реалізації

запланованих заходів. Дослідити ефективність виконання плану бойової підготовки та ефективність витрачання бюджетних коштів на них за звітною інформацією практично не можливо, що вказує на достатньо низьку інформативність існуючої звітної статистичної бази даних. Низька якість оцінок ефективності виконання заходів планів бойової підготовки та витрачання бюджетних коштів на них за минулий період створює передумови до зростання помилок в планах на наступний плановий період.

При цьому, якість підготовки, результати проведення заходів підготовки, досягнутий рівень навченості особового складу частин та підрозділів ЗС України відведені на другий план. Тобто існуючий підхід до оцінювання результатів бойової підготовки відповідно до планів її проведення є не достатньо ефективним для визначення рівня навченості підрозділів, військових частин і штабів тактичного рівня.

Постановка задачі та її розв'язання

Тому метою статті є аналіз та оцінюванні ефективності виконання планів бойової підготовки ЗС України за період 2005-2017 років з метою оцінювання рівня впливу і щільності зв'язку показників ефективності виконання планів підготовки ЗС України та рівня їх недофінансування з подальшою розробкою рекомендацій щодо удосконалення існуючої системи планування бойової підготовки в ЗС України шляхом впровадження методики воєнно-економічного обґрунтування заходів бойової підготовки.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів

Сьогодні процедура планування підготовки ЗС України зводиться до визначення переліку заходів, проведення яких фактично і вважається результатом підготовки військ (сил). За такої системи стає нормою організація підготовки за критеріями виконання кількості та термінів проведення заходів, а не досягнення готовності до виконання завдань за призначенням. Вона не дає можливості врахувати досягнутий рівень навченості. Відсутність на етапі планування інформації про реальні фінансові ресурси, що будуть виділені для підготовки військових частин, не дозволяє забезпечити реалістичність планів та програм підготовки. Вивчення та аналіз Планів утримання та розвитку ЗС України та звітів за ними за напрямом "Підготовка ЗС України" в період з 2005 по 2017 роки показав наявність проблемних питань, як за напрямком планування заходів підготовки ЗС України так і за напрямком виконання запланованих заходів. До основних можна віднести: відсутність єдиного інтегрального (воєнно-економічного) критерію вибору заходів підготовки ЗС України під час формування планів підготовки на наступний рік (заходи формуються за аналогією за попередній період та коригуються відповідно до обсягів виділених коштів) без урахування їх внеску в загальний показник ефективності виконання планів бойової підготовки частин (підрозділів) ЗС України; під час формування планів підготовки ЗС України лише частково враховуються прогнозовані впливи різних факторів (воєнних та економічних) на результати виконання планів (заходів) підготовки в цілому; обґрунтування потрібних коштів на проведення заходів підготовки ЗС України здійснюється за принципом щорічної аналогії, без урахування прогнозованих впливів різних факторів, що не дозволяє оперативно реагувати на зміни в фінансуванні та ефективно корегувати плани розвитку на наступний період тощо.

Головними проблемами планування заходів бойової підготовки в ЗС України є: відсутність методичного підходу до урахування рівня навченості особового складу з'єднань, частин (підрозділів) ЗС України під час формування потреб та у разі змін обсягів фінансування діючих планів підготовки ЗС України; відсутність можливостей та методичного підходу до перерозподілу ресурсів у разі змін фінансування плану підготовки ЗС України з урахуванням рівнів навченості особового складу з'єднань, частин (підрозділів) ЗС України на час реалізації плану.

Проведений аналіз показав, що рівень фактичного недофінансування потреб ЗС України, в середньому, складає 32,1%. Деякі роки потреби недофінансування заходів підготовки ЗС України досягали 40-50%. Це свідчить про недосконалість підходу щодо урахування впливів різних факторів на результати виконання планів підготовки ЗС України на стадії їх формування. Наслідком цього є достатньо значні показники коригування планів підготовки у ході їх виконання (в середньому 43,4% плану змінюється). Результати аналізу виконання та фінансування заходів бойової підготовки ЗС України в період 2005-2017рр. наведені на рис. 1 – 4.

Рис.5. Результати ефективності виконання та фінансування планів підготовки ЗС України

Рис. 4 Середні результати ефективності виконання та фінансування планів підготовки ЗС України за період 2005-2017рр.

Рис.5. Результати ефективності виконання та фінансування планів підготовки ЗС України

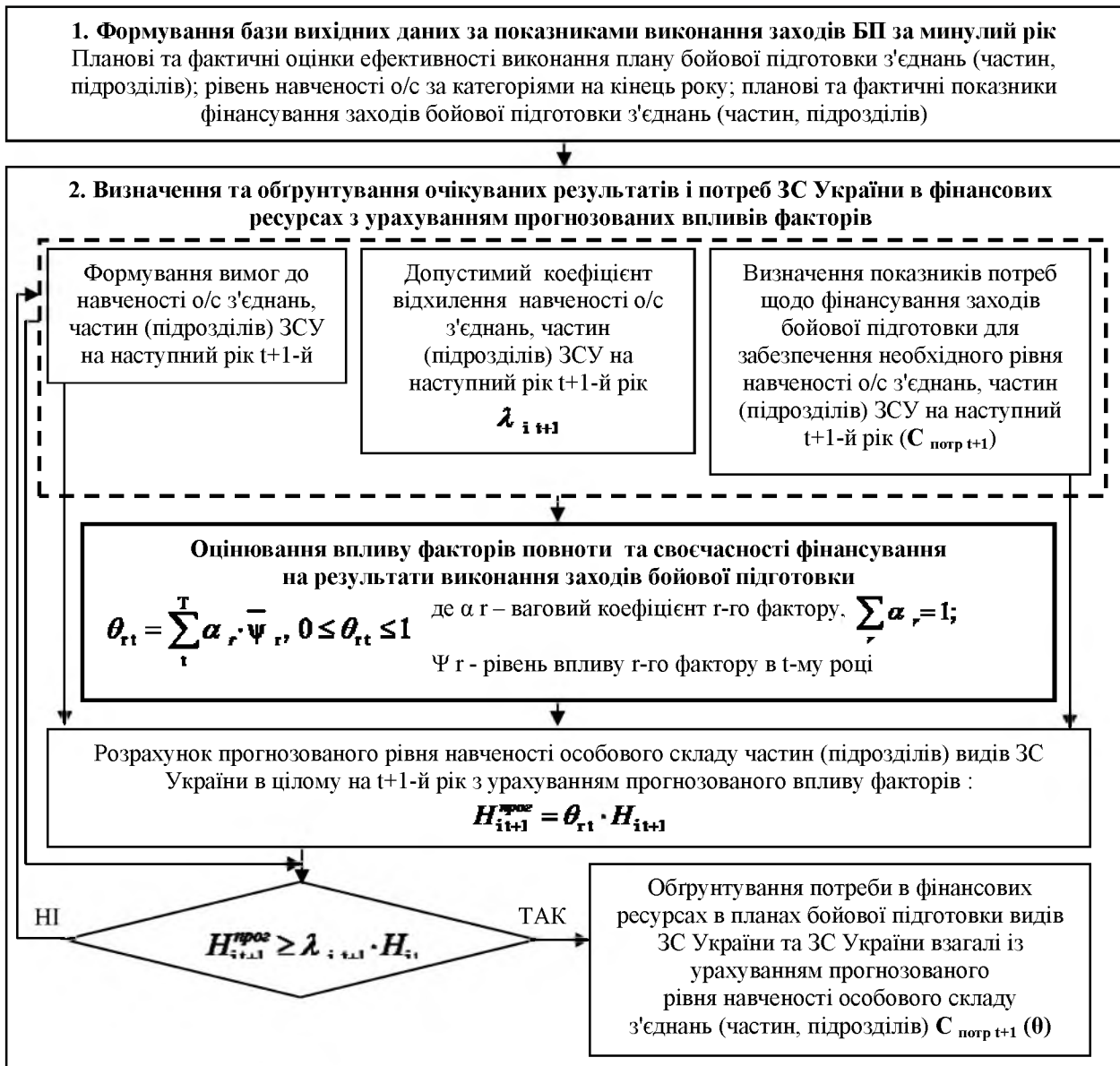

Рис. 4 Середні результати ефективності виконання та фінансування планів підготовки ЗС України за період 2005-2017рр.

Аналіз отриманих результатів показує, що існує достатньо значна розбіжність між цими показниками. В деякі роки вона складає понад 30-40%, що створює умови до не ефективного використання державних коштів. Значні розбіжності між плановими та фактичними результатами виконання та фінансування заходів планів підготовки ЗС України, що зумовлено недосконалістю підходів до перерозподілу коштів у разі невідповідності фінансових ресурсів запланованим потребам (в середньому за 13 років складають 12,9% в грошовому еквіваленті визначаються як приблизно 4,8 млрд. грн. неефективно витрачених державних коштів – це практично витрати за напрямом «Підготовка ЗС України» за 2-3 роки). Низька ефективність використання коштів, зумовлена неврахуванням пріоритетності та рівня навченості особового складу з'єднань (частин, підрозділів) під час розподілу коштів на заходи підготовки у разі невідповідності виділених ресурсів потребам щодо підготовки ЗС України.

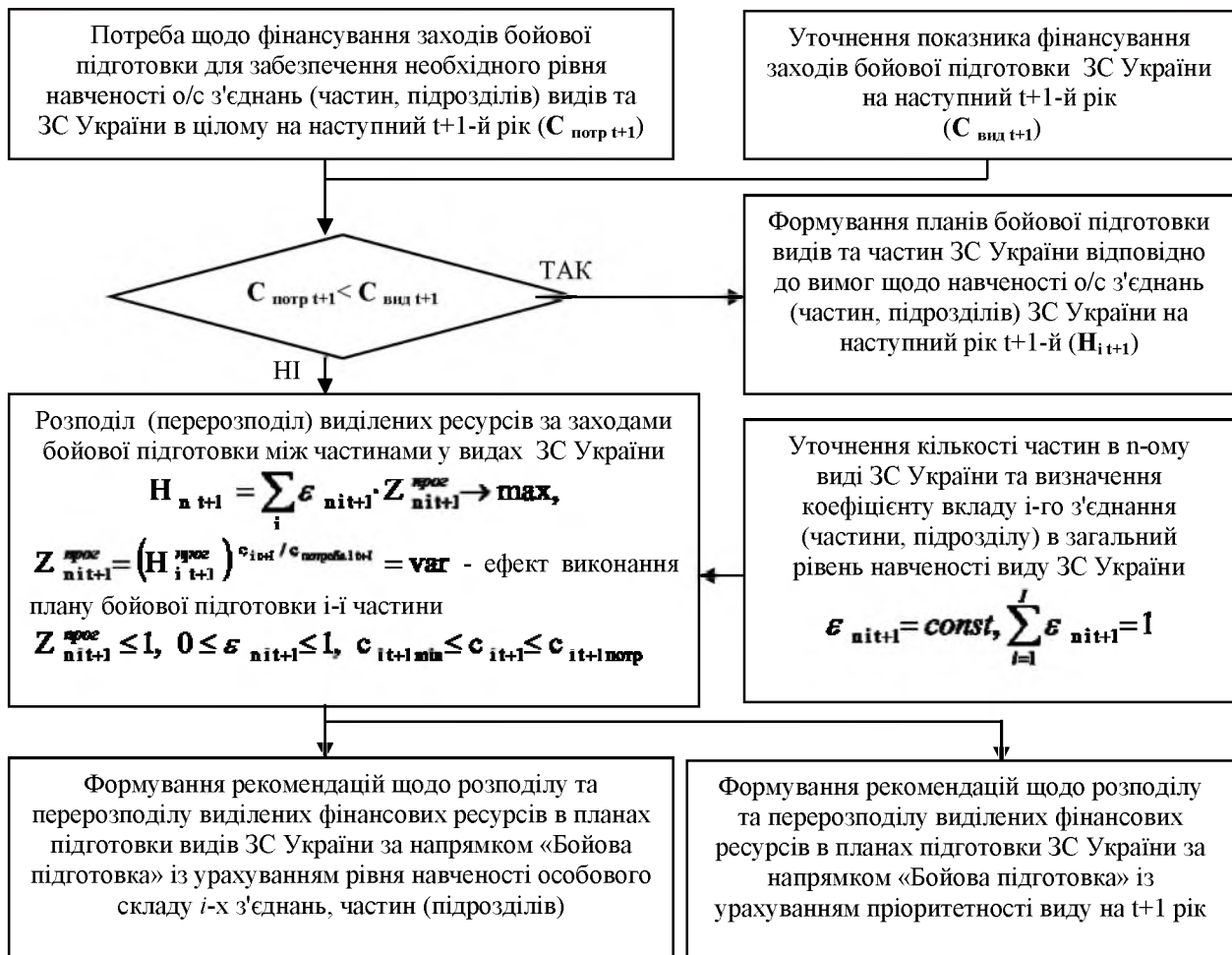
Усі зазначені проблемні питання свідчать про необхідність удосконалення існуючих підходів до військово-економічного обґрунтування заходів в планах бойової підготовки ЗС України як на етапі їх формування так і під час їх безпосереднього виконання. Вирішувати ці проблеми пропонується шляхом розроблення двох способів, які поєднуються в загальну методика військово-економічного обґрунтування заходів бойової підготовки ЗС України (рис. 5). Запропонована Методика дозволить

удосконалити процес формування та виконання планів підготовки ЗС України за напрямом «Бойова підготовка». Удосконалення існуючих підходів до обґрунтування заходів бойової підготовки в планах підготовки ЗС України запропонованим чином дозволить підвищити ефективність виконання заходів бойової підготовки та ефективність використання виділених на них державних коштів.

Рис.6. Структурно-логічна схема Способу оцінювання рівня навченості особового складу з'єднання (частини, підрозділу) ЗС України з урахуванням впливу факторів повноти та своєчасності фінансування заходів бойової підготовки

Загальний зміст другого способу Методики наведено на рис. 7. В ньому пропонується механізм раціонального розподілу виділених фінансових ресурсів у разі невідповідності визначених в першому способі потреб реальним обсягам фінансування. Запропонований механізм дозволить розподілити виділені фінансові ресурси з урахуванням величини вкладу кожної військової частини в загальний показник рівня навченості частин (підрозділів) виду ЗС України та ЗС України взагалі. Такий підхід дасть змогу перерозподілити фінансові ресурси у разі впливу факторів повноти та своєчасності фінансування уже під час виконання затвердженого плану з метою підвищення його виконання та ефективності використання державних коштів. Цей спосіб має удосконалити існуючі підходи до розподілу виділених ресурсів як на рівні виду ЗС так і ЗС України взагалі у разі їх невідповідності визначеним потребам (рис. 7).

Рис.7 Структурно-логічна схема Способу розподілу та перерозподілу виділених фінансових ресурсів з урахуванням динаміки рівня навченості особового складу з'єднань (частин, підрозділів) ЗС України та впливу повноти та своєчасності фінансування запланованих заходів бойової підготовки

Висновки

Проведений аналіз системи підготовки ЗС України та оцінка ефективності її функціонування в період з 2005 по 2017 роки дозволяє зробити висновок, що: недофінансування заходів підготовки ЗС України негативно впливає на показники ефективності виконання планів бойової підготовки та ефективність використання бюджетних коштів. Сьогодні є потреба в перегляді процесу звітування та оцінювання виконання планів бойової підготовки з метою формування якісної статистично-аналітичної бази оцінок ефективності виконання планів підготовки ЗС України та витрачання бюджетних коштів на них, що дозволить зменшити ризики прорахунків та помилок під час формування нових планів та програм підготовки ЗС України. Рівень бойової підготовки частин (підрозділів) ЗС України повинен оцінюватися за рівнем готовності підрозділу до виконання завдань за призначенням, а оцінювання ефективності виконання планів підготовки повинно проводитися з урахуванням важливості реалізованих заходів підготовки та рівнів їх фінансування. Тому пропонується впровадити у систему планування підготовки ЗС України Методику воєнно-економічного обґрунтування заходів бойової підготовки ЗС України, яка за попередніми розрахунками дозволить підвищити ефективність виконання заходів планів підготовки ЗС України за напрямом «Бойова підготовка» на 15-30%, ефективність використання коштів на 10-25%.

Перспективи подальших досліджень

Подальшими дослідженнями за цим напрямком є розроблення методики воєнно-економічного обґрунтування заходів підготовки Збройних Сил України з метою підвищення ефективності формування та виконання програм та планів розвитку ЗС України за напрямом «Підготовка ЗС України».

Список використаних джерел

1. Про затвердження Концепції підготовки Збройних Сил України. Наказ Міністра оборони України № 95 від 22.02.2016 / [Текст] – К., 2016. – 25с.
2. Семененко, О.М. Щодо оцінювання результатів виконання заходів програм розвитку Збройних Сил України за плановий період [Текст] / В.П. Дідіченко, А.Ф. Савостьянов, О.М. Семененко, М.О. Слюсаренко // Зб. наук. пр. ЦНДІ ЗС України. – К., 2010. – № 4 (54). – С. 33–45.
3. Підготовка ЗСУ: акцент на інтенсивну практику ... 01.2017 / [Електронний ресурс] – Режим доступу: na.mil.gov.ua/43276-pidgotovka-vijsk.
4. Щодо оцінювання ефективності виконання Державних програм розвитку (реформування) Збройних Сил України за період 2006-2013 роки [Текст] / В.П. Дідіченко, О.М. Семененко та ін. // Звіт про виконання оперативного завдання. – К.: ЦНДІ ЗС України., 2015. – 52 с.
5. Щодо оцінювання ефективності виконання бюджетних програм Міністерства оборони України за 2006-2014 роки [Текст] / В.П. Дідіченко, О.М. Семененко та ін. // Звіт про виконання оперативного завдання. – К.: ЦНДІ ЗС України., 2015. – 67 с.
6. Семененко, О.М. Методичний апарат оцінювання результатів виконання заходів Державних програм реформування та розвитку Збройних Сил України [Текст] / О.М. Семененко // Зб. наук. пр. ЦНДІ ЗС України. – К., 2013. – № 3 (63). – С. 122–132.

Рецензент: Б.П.Булгаков, к.військ.н., доцент Військова академія (м. Одеса), Україна

АНАЛИЗ ПРОБЛЕМНЫХ ВОПРОСОВ И ОБЩАЯ СТРУКТУРНО-ЛОГИЧЕСКАЯ СХЕМА МЕТОДИКИ ВОЕННО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО ОБОСНОВАНИЯ МЕРОПРИЯТИЙ БОЕВОЙ ПОДГОТОВКИ В ВООРУЖЕННЫХ СИЛАХ УКРАИНЫ

О.М. Семененко, Р.О.Пекуляк, Р.Л. Легкоход, В.Л. Коверга, Л.М. Семененко

В статье рассматриваются основные проблемные вопросы функционирования системы планирования боевой подготовки в Вооруженных Силах Украины и предложена общая структурно-логическая схема построения методики военно-экономического обоснования мероприятий боевой подготовки, которая позволит усовершенствовать существующую систему формирования планов подготовки Вооруженных Сил Украины с точки зрения „Боевой подготовки“

Ключевые слова: мероприятия боевой подготовки; финансовые ресурсы; военно-экономическое обоснование.

ANALYSIS OF PROBLEMATIC ISSUES AND GENERAL STRUCTURAL-LOGICAL SCHEME OF THE METHODOLOGY OF MILITARY-ECONOMIC SUBSTANTIATION OF MILITARY TRAINING ACTIVITIES IN THE ARMED FORCES OF UKRAINE

O. Semenenko, R. Pekulyak, R. Legkohod, V. Koverga, L. Semenenko

The article deals with the main problematic issues of the combat training planning system in the Armed Forces of Ukraine and proposes a general structural and logical scheme for constructing a methodology for the military-economic justification of combat training activities that will improve the existing system for preparing the Armed Forces of Ukraine in terms of "Combat Training"

Key words: combat training activities; financial resources; military-economic justification.